

GAZETA

MAZILILOR ȘI RĂZEȘILOR

BUCOVINENI.

Apare de două ori pe lună.

Abonamentul în țară :		Abonamentul în România și străinătate :	
Pe an	6 cor.—	Pe an	7 lei.—
Pe șese luni	3 cor.—	Pe șese luni	4 lei.—
Un număr 25 bani.			

Redacția și Administrația : Cernăuți, Str. Francisc 42.

Despre noi înșine.

De un șir de ani încoace, Rezeșii și Mazilii bucovineni, au dat semne de viață românească îmbucurătoare cari au indemnat pe conducătorii lor, de-a face un paș hotărât înainte, creând în satele crezute înstrăinate cu desăvârșire, cursuri de limbă română și, după putință chiar școale particulare. Pentru a afla sprijin și la publicul mare românesc, ei au crezut de lipsă un organ de publicitate care să informeze lumea despre starea chestiei răzășești și, prin puterea ce reprezintă presa, să influențeze și asupra procedurii guvernului în chestii naționale pe teritoriul răzășesc.

De aceea, în toamna anului 1910 a apărut „Gazeta Mazililor și Răzeșilor“, ale cărei străduinți, dela început, au fost privite de o samă de Români cu oarecare dușmănie ascunsă, de alții cu multă neîncredere. Ni-s'a și zis, de ce nu ne mulțumim să publicăm articole în chestia răzășască în altă gazetă, scutindu-ne de cheltuieli. Acest din urmă lucru un se putea face tocmai din cauză că nu am putut să ne așteptăm la un sprijin cum trebuia. Căci, dacă pe timpul când se făcea catastrofa alegătorilor în vara anului 1910, a putut să apară un articol de fond chiar în „Patria“ redactată atunci de actualul redactor al „Foi Poporului“

unde Răzășii ce se anunțau pentru catastrul românesc au fost țințiți în mod revoltător zicându-se să ne ferim de „cui străin în casă“ și să nu primim în catastro elemente ce nu sunt români probați, la ce puteam să ne așteptăm dela „Foaia Poporului“, devenită proprietate a unui democrat, care chiar cu prilejul catastrului ironizase pe Răzeși (el singur fiind din familie răzășască!) zicând: „A! me volohi! Noi ne-am urmat însă calea și în curând am putut să avem convingerea că în adevăr munca noastră nu va fi zădarnică: aceasta s'a arătat în mod vădit la recensământ, la, alegerile pentru parlament și mai ales în deschiderea unor cursuri românești în satele Costești, Comarești, Țarapciu pe Ceremuș, Jadovă și Panca.

Dar putem constata și alt fapt îmbucurător. Pentru a da atac cetății rutene cu scopul de a ne lua ce e al nostru în ea, era de lipsă să dărămăm reduta îndeferentismului Românilor și neîncrederei lor în puterile lor proprii. Aceasta, în parte ne-a succed. Mulți din aceia cari țineau chestia răzășască de utopie sau chiar de prostie, astăzi judecă cu totul altfel și unii din ei au dat chiar dovezi că sunt gata să ne ajute. Dar acea redută va fi abia atunci spulberată și răsipită când nu se va putea ca un partid românesc cinstit să existe în Bucovina fără să primească în program chestia răzășască. Căci, o repetim încă odată, ca să fim deplin înțeleși, nu ca o chestie de stare se prezintă chestia aceasta, ci ca o chestie curat românească de interes vital pentru Românii bucovineni. Căci dacă nu am face alta decât să împiedecăm prin susținerea acestei chestii pe Ruteni de-a înainta tot mai mult spre sud, tot am folosi Românismului; dară noi putem să-i slăbim considerabil, recâștigând măcar satele răzășești și luându-ne astfel ceea ce însuși Coco Wasilko, cândva, într'o discuție, a fost dispus să ne lase zicând: „Pe Răzeși, puteți să vi-i luați!

De sigur, că piedici mari ni se opun. Dar aceste piedici nu sunt în suiletele pe cari voim să le recâștigăm. Și îndată ce ne vom prezenta, noi Românii, ca un corp cu tendinți unitare și hotărâte pe terenul național și nu vom lăsa pe cei puțini ce se străduiesc, singuri, piedicele aceste, opoziția ruteană, și opoziția guvernului, vor slăbi sau vor dispărea.

În experiențele ce am adunat în cursul anului expirat, avem dovada că apariția gazetei noastre a fost o necesitate și avem nădejdea că, pe urma lămuririlor ce ea le-a dat, mișcarea noastră, din ce în ce, va afla o apărare tot mai justă și sprijin mai eficace. Apărea — vom mai departe, aducând pelângă jertfele muncii noastre și jertfe materiale? Momentan nu o putem spune, ucredem însă că, îndatăce nu vom avea de luptat cu o samă de Români pentru a câștiga un avans asupra Rutenilor, vom putea să ne lipsim de gazetă, și dacă totuși în cazul acesta o vom menține, ne vom mărgini la luminarea poporului răzășesc.

O petiție către M. Sa Împăratul.

Cu îngrijirea d-lui D. Popovici, paroh în Broscăuți și prezident al societății „Țeranul“, un număr însemnat de Români din satele periclitate de slavism, au adresat o petiție Maj. Sale, în care, arătând nedreptățile cărora e expusă mișcarea noastră național-culturală, roagă recunoașterea după cuviință, a cursurilor de limba română, întemeiate de societatea „Țeranul“ în urma cererii diferitelor comune. Publicăm din petiție următoarele:

Pe lângă alte comune din țară au decis și comunele Panca, Comarești, Comarești-Tisoveț, Jadova, Carapciu pe Ceremuș, Hliboca, Petriceanca, Volcinețul-nou, Costești etc., între cari multe comune rezșești cu caracter și sentiment curat românesc să-și redeștepte și să-și desvoalte limba lor românească în regiunile locuite de ei. În scopul acesta și-au deschis numitele comune cu 1. Septembrie 1911 „Cursuri“ românești pe baza statutelor societății „Țeranul“ din Broscăuții-noi, cari toate cursuri au fost anunțate la timp, conform legilor, consiliilor școlare districtuale și celui de țară.

Ca să elucidăm însă mai bine intențiunile și scopul creării acestor cursuri, arătăm în cele următoare copia unui decret trimis de societatea „Țeranul“ către petenții comunei rezășești, Cotul-Jadovei:

Nr. 260. Broscăuții-noi, la 12 Septembrie 1911. Cătră preacinsștii locuitori români din Cotul-Jadovei la mâna prea stimatului domn Ioan Bordianu. În resolvarea petițiunii D-Voastre din 24 August 1911, respectuos subsemnata societate a decis în ședința sa din 31 August 1911, a deschide în comuna D-Voastre sub modalitățile înduse în petițiunea în casa dlui Antonie Ptașnic din Cotul-Jadovei sub Nr. 611 un curs privat grătuit pentru învățarea și desvoltarea limbei românești la Români din Jadova cu obser-

varea, că petenții vor îngriji singuri de cele necesare pentru deschiderea, instalarea și purtarea acestui curs. Dirigența cursului numit o va purta dl Iancu Stratulat, ca putere didactică examinată, iar ca inspector va funcționa dl Arcadie Vihnan din Storojineț. Acest curs s'a deschis în cotul Jadovei pe baza §-lui 2 lit. c) și §-lui 3 lit. l) a statutelor alăturate. Dorindu-vă succese excelente în tot demersul acestui curs, Vă salutăm cu dragoste frățescă cu adausul, că ni place a spera, cumcă în scurt timp se vor rădica și în cotul Jadovei Români la treapta cea mai înaltă de cultură și vor fi pildă Răzeșimii după pilda regimentului de Volintini, cari din impulsul lor propriu au fortificat țara Bucovinei, formând o ceată de sentinele, spre apărarea Înalțului Tron Habsburgic și a bunului Nostru Împărat, pentru care noi toți Români suntem gata, a vărsa și ultima picătură de sânge și în fine ca Români bravi de sub steagul Austriei și patrioți demni vor rămânea fii scumpi ai bisericii noastre strămoșești. Deci cu Dumnezeu înainte! Pentru Comitetul societății „Țeranul“: Dimitrie Popovici m. p., președinte, L. S. G. Manilici m. p., secretar.

Această mișcare de dezvoltare culturală patriotic-națională a revoltat teribil pe panslaviștii bucovineni prin agitarii Ucraini și de aceea au perzistat ei de repețite-ori chiar cu forța la forurile competente pentru închiderea și stârpirea acestor cursuri, iar în schimb au deschis ei, Rutenii singuri, în comune curat românești ca în Pătrăuți pe Sirete nu cursuri, ci școli private spre lățirea Slavismului nesățios în părțile românești, iar cursurile noastre române le-a închis consiliul școlar de țară prin emisul său din 30 Noemvrie 1911 Nr. 14956 și 16332 și prin emisul din 7 Decemvrie 1911 Nr. 17145 pe baza informațiunilor false strânse dela panslaviștii ucraini, cari împiedecă ori-ce acțiune românească în folosul lor propriu. De notat e, că consiliile școlare districtuale de repețite-ori tot închideau și iar permiteau existența cursurilor românești și făceau astfel cea mai mare batjocură de aceste instituțiuni terorizând prin jandarmerie închiderea cu forța brachială în mod brutal pe motive de înculpate, că adevărat aceste cursuri ar fi niște școli neiertate și ele ar fi deschise fără permisiune sau cu alte cuvinte: Domnii amplotiași se făceau, că nu pricep însemnarea „Cursurilor“, iar de altă parte râdeau în pumni împreună cu cașii Ucrainților și agitatorilor.

Încă nu s'a pomenit în secolul acesta, în secolul progresului cultural, grozava tendință, de a împiedeca și oprî un popor dela cultivarea, învățarea și dezvoltarea limbei și a sentimentului pa-

triotic-național, cari toate formează temelia umanității lumii întregi și iată cu durere aceasta se întâmplă tocmai în țărișoara noastră Bucovina, unde de dragul mult protejaților Ruteni, Românii îndură enorme daune culturale fiind oprți prin șicane și terorizări dela învățarea limbei românești, fără privire la drepturile garantate lor prin legea fundamentală și fără privire la aceea, că și Românii iau parte la toate datorile față de țară și Domnitor.

Astfel de tratare este absolut insuportabilă; cuțitul a ajuns la os, iar poporul cu dor de limba românească a devenit străordinar de iritat și e tulburat pentru șicanele ne mai auzite, ce le îndură el zilnic pentru limbă. Remarcăm numai, că la o cercetare radicală și de tot obiectivă, mulți funcționari ai statului din Bucovina ar rămânea fără pâne din sus numitele cauze.

Din cauză de expresă urgență privitoare la redeschiderea cursurilor românești în țară, nu aducem alte detaluri de nedreptate față de Românii bucovineni, spre a evita emoțiuni de tot neplăcute, ce n'ar face onoare conducătorilor părtinitori Rutenilor din Bucovina.

De aceea în aceste timpuri grele pentru Românii bucovineni și avizați numai la mila și grația Majestății Voastre, cutezăm, ca civi austriaci loiali și fii credincioși și umiliți a Vă proșterne astă plângere cu adânc umilita rugăminte, ca să binevoiți a da atențiune părintească justelor noastre cereri și a dispune la organele competente, ca:

1. Să se observe de cătră diregătoriile statului în Bucovina egala îndreptățire a baștinașilor Români la desvoltarea și cultivarea spiritului patriotic național ca și la Ruteni.

2. Să se ordoneze forurilor competente, ca cursurile românești în țară, create până în prezent pe bază legală să se admită și să se redeschidă grabnic, spre a nu neglija progresul cultural al Românilor din Bucovina.

În numele poporului bucovinean:

Urmează la 200 de iscălituri din comunele Broscăuți, Costești, Cabești, Carapciu pe. Cer., Comarești, Hliboca, Panca, Petriceanca, Volcineț.

Cernăuți, la 20 Decemvrie 1911.

Bilanț economic, politic, național și moral.

Acum un an, „Revista politică“ din Suceava purta luptă strășnică în protiva „Democraților“, pe tema afacerilor dela „Centrală“,

alarmând lumea, că o primejdie mare ar aștepta pe însoțirile raiff-eisiene din Bucovina, din pricina unor gheșefuri riscate ale Centralei. Fiindcă era vorba și de aceea, de a se smulge puterea din mâinile unor politicieni, am putut presupune, că lupta aceea nu ținea atât la îndreptarea unui rău, cât la ajungerea unor avantaje politice pentru gruparea ce o pornise. Dar pe de altă parte, eram în mare nedumerire în privința mersului „Centralei“ și nu puteam crede, că afacerile acestui institut ar putea rezista în adevăr unei cercetări „cu razele röntgeniene“. Această bănuială se împunea chiar numai dacă ne gândiam la modul, cum d. Lupu ajunsese la conducerea Centralei. În adevăr, orice om nepărtinitor a trebuit să fie în mare îndoială, dacă d. Lupu avuse în vedere numai binele Centralei când angajase în potruva reprezentanților însoțirilor voturile particulare ale unor prieteni și a vr'o șasezeci de Roșășeni, înscrisi și unii și alții ca membri la Centrală anume pentru a majoriza pe reprezentanții băncilor, și cei de-a doilea fiind pregătiți și de un ajutor cu bota, nu numai cu glasul!

Bănuiam deci, că multe din cele spuse de „Revista Politică“ erau adevărate. Neavând însă informații sigure, și pentru a nu fi clasați de onorabila „Foaia Poporului“ între răuvoitorii, cari nimicesc o întreprindere economică românească, nu ne-am amestecat în ceartă. Așteptam să vedem „venitul frumuseț“ al Centralei de care scria d. Florea Lupu în „F. P.“. Însă după jumătate de an, la finea lui Maiu 1911, se răspândi vestea, că Cehii au retras creditul acordat Centralei și că conturile acesteia prezentau un mare deficit.

Băncile nu au fost înștiințate de-oamdată despre aceasta, din cauza alegerilor pentru parlament. Dar veni „Unirea Națională“, care aduse cele mai grave acuze dlui Lupu; acesta răspuse — după un timp îndelungat — cu rectificări. „Foaia Pop.“ a mai vorbit odată pare-mi-se, de „un venit frumuseț“ atribuit (poate din greșală!) Centralei, care a fost însă desmintit prin memorandumul către Conzistor și Guvern al dlui Lupu, memorandum ce nu a putut rămânea secret. Situația se făcea din ce în ce mai gravă; directorii de bănci, cari iscăliseră sinete albe pentru Centrală umblau desnădăjduiți prin Cernăuți căutând sfat de folos, temându-se să se întoarcă acasă, unde îi așteptau membrii însoțirilor, îngroziți de primejdia ce-i amenința. Încercările de sanare rămăneau fără rezultat și astfel primejdia devenia din ce în ce tot mai mare, căci termenul scadenței, pus de Cehi, se apropia. Atuncia prin un demers comun al deputaților români*), secondați și de Ruteni („democrații“ zic, că

*) Cu prilejul acesta s'a aflat că deficitul nu era de 1 milion 600 de mii, ci de peste 3 milioane, recunoscut și de democrați.

din dragoste pentru Români, pecând se știe că Rutenii au tras folos din încurcala noastră, pentru a face și ei o „sanare“ în Centrala lor) — afacerea a ajuns să fie discutată în Consiliu de miniștri și „sanarea“ s'a făcut, deslegându-se Centrala de garanția sa pentru afacerile de lemn ale societății „Balan et Comp.“ și prelungindu-i-se creditul din partea băncii cehești.

Cu aceasta însă s'a pus și capăt unui început de industrie românească, care condusă cu pricepere, cinste și precauțiune ne-ar fi adus mare folos. De pricepere — cine s'ar îndoi că ea a lipsit cândva la democrați, dela dnii Onciul-Lupu până la apologeții și panegiristi lor Smocot-Damian! Cinstea tot la dânsii își are cuibul. Poate că din precauțiune le-o fi lipsit ceva, și dezastrul cu Centrala a venit numai din vina unor împrejurări nefavorabile și mai ales din vina criticii dușmănoase a Românilor răătăciți. Dar vezi, sunt unii cari susțin între altele, că răfuieli exacte despre moșii nu au existat la Centrală, așa că nu s'a putut constata un raport între venit și pierderi; aceasta arată, dacă nu alta, atunci, pe lângă lipsa de precauțiune și lipsă de pricepere. Apoi s'a mai vorbit în public de protocoale modificate (ca să nu zicem falsificate) și de dispariția, dintre actele Cnetralei a raportului unui onorabil expert asupra unei moșii; aceasta, după priceperea noastră omenească, e un semn că și cinstea a fost certată pe atunci cu forurile democratice. Și probabil pentru a se pune bine cu cinstea, consorțiul Balan et C-ie, care ar fi trebuit să se chieame mai potrivit „Lupu et consortes“, se apucaseră să-i facă palate strălucitoare în Rădăuți. Aice se pare că totul mergea bine sub conducerea lui Merdler și paza lui Hruszka, devenit, se vede, prin încuscrire cu Lupu, român veritabil. Dar cu toate acestea supraveghierea n'a lipsit nici dela Centru, din Cernăuți: doi profesori, unul de religie, deci mai corect nu se poate, și unul de limba română, deci naționalist îngrijat de avântul poporului român pe toate terenele și prin urmare, și pe cel economic, au făcut adese revizii pe acolo. Și așa primul companion, care de altfel își exprimase cândva mirarea cum de-a ajuns la atâta cinste, a putut în toată liniștea, pecând „Revista Politică“ atacă „gheșeturile“, să-și facă călătoria în Palestina și Egipt*). Dar dacă omul nu are noroc să fie sfânt și tot o pătește. „Gheșeturile“ au ajuns la dobă, așa cum am văzut, și nu numai la dobă, dară și sub îngrijirea procurorului. Merdler s'a dus să-și caute aiurea norocul, și connaționali bine informați de-ai lui afirmă chiar, că el nu numai

*) In Egipt pentru a afla deuseuri pentru produsele fierăstrăului, dar în Palestina pentru a cere binecuvântarea patriahului Ierusalimului.

că nu s'a dus tocmai în taină, dară a căpătat și bani de drum...

Cu sgomot și scandal, au trecut așadar afacerile de lemne din mâni românești iarăși în mâni streine, pentru că mânilor românești, cari le-au avut au gospodărit prost, fără chibzuială, dară și, judecând după acuzele nerăsturnate ale „Unirii“ cu o bună doză de neonestitate cu credite enorme ce le aveau prin angajarea băncilor sătești la garanție. Acuza de neonestitate sau cel puțin de patronare a neonestității nu o rădicăm noi, au făcut-o alții, în mod de tot compromițator pentru d-nii Lupu și consorții săi, și aceștia nu au întrebuițat contra acuzatorului arma atât de potrivită a chemării înaintea justiției, ci numai prin rostul strașnicului în polemică și în procese Chisanovici, au făcut o interpelație în dietă contra „Unirii“, dând astfel înșiși o dovadă că acuzele nu erau luate din vânt.

Toate acestea le spunem, nu pentru a provoca o polemică, ci numai ca constatări asupra întâmplărilor unui an de viață politică și economică a Românilor bucovineni. Le spunem totodată pentru a arăta că, dacă Românii pentru un lung șir de ani, dacă nu poate pentru totdeauna, vor fi excluși dela întreprinderi mari comerciale, aceasta nu va fi atât pentru lipsa de capitaluri, cât din cauza unei probe compromițătoare a calităților lor morale.

Urmări de tot nefaste au avut însă dezastrul nostru economic asupra politicii noastre. Ceea ce democrații noștri, având în mână afacerile de lemne, stricaseră, trebuia îndreptat. Dar acești meșteri — harnici din motive cari susțin, că sunt numai altruiste (Doamne mă iartă!) au fost prea slabi pentru a o face singuri. Și prea slabi au fost pentru aceasta și toți deputații români la un loc (despre anume contraagitații vom vorbi mai la vale), ca să facă ceva fără cerșirea unui ajutor dela guvern. Fiind astfel, întreagă puterea noastră se subjugă voinței guvernului, care sigur a fost destul de vigilant pentru a trage folos din încurcarea noastră în scopul întăririi influenței sale, cu prilejul „sanării“. Dar aici s'a mai amestecat și un michiduță, cu atât mai periculos pentru că pare a fi fost poftit, a cărui cooperare tocmai în împrejurările de față ni-a fost de tot nefastă! Coco Wassilko! Acesta, de sigur, a avut foarte mare interes, ca sanarea la Centrala noastră să se facă, însă nu de dorul de-a se purta mai românește ca mulți români, și nici măcar din complezanță față de d. Aurel Onciul, ci din alte motive: întâiu, pentru a aduce, în același timp cu „sanarea“ noastră, și o sanare în „Selianska Kassa“, căci Cehii închiseseră și Rutenilor creditele și pentru că și la Ruteni sunt „afaceri“ de cari procuratura ar putea să se intereseze cu succes. Al doilea motiv, a fost de natură

politică: făcându-se a ne ajuta noauă, Coco Wassilko știa bine că cu aceasta, dacă nu-și aservește pe Români în genere, sigur însă pe o parte de conducători ai noștri și între aceștia pe unul care a dat probe, că poate să-i fie, dacă nu prea periculos, dar cel puțin destul de incomod: d. Aurel Onciul, și iarăși nu era vorba de-a ajuta direct Românilor, ci pentru a-i ajuta dară și a-i lega mâinile d-lui Onciul personal, care, se zice, își pusese iscălitura ca girant pentru suma de 2 milioane! în afacerile de lemn! Astfel Coco a devenit salvatorul, dacă nu a vieții, dară cel puțin al reputației dlui Onciul. Iată cum trebuie explicate multele complimente din partea democraților, adresate „bunului român“ Coco Wassilco!

În consecință, democrații, cari până acuma au fost „prieteni“ cu Coco, au devenit vasalii lui, și ca atari, lipsiți de orice autoritate politică și chiar morală, pentru că, ca să te prezinți cu oarecare autoritate, trebuie să fii liber, independent. Din această stare a lucrurilor ar fi trebuit să urmeze retragerea din viața politică a celor aserviți. Retragerea d-lui Onciul, în împrejurări normale, ar fi fost o pierdere pentru Români, căci d-sa, în timpul activității sale politice, a dat probe de o energie și capabilitate extra-ordinară, și activitatea d-sale sigur ar fi adus mult folos, precum a și adus în parte, dacă un duh rău nu i-ar fi șoptit în una la ureche. Acel duh rău, cumnatul său, l-a adus în neplăcuta sa poziție de azi. A fost odată un moment, unde d-sa se bucura de recunoașterea și stima tuturor Românilor. Era timpul, când, până chiar atât de urgisitul „bădița Artemie“ colecta pela tot atât de urgisiții „popi“ sume frumoase pentru fondul de agitație în scopul alegerii d-lui Onciul, în 1904! Ce bine ar fi fost, dacă d. Onciul ar fi știut să-și păstreze dragostea tuturor Românilor bucovineni din 1904 până azi! Azi însă, d. Onciul se simte obligat să scrie laude lui Coco, și d-sa rămâne totuși în politică. Prin ce să ne justifice d-sa nădejdea, că activitatea sa publică nu va fi dictată de Coco, sau cel puțin acomodată intereselor lui?..

Toate acestea, poate nici nu le-am atinge, sau le-am aminti în alt mod, dacă urmările politice ale acestora nu le-am simți amar în corpul nostru național, dacă mișcarea pornită de noi și de alți factori interesați de înaintarea și binele neamului, nu ar fi întâmpinat o piedică hotărâtă, închiderea cursurilor de limba română și a școlilor particulare românești din satele mixte sau înstrăinate. De ce, până acuma, aceste manifestări românești și-au urmat calea, cu toate șicanele forurilor administrative, și abia acuma, după ce guvernul ne-a obligat prin înlesnirea sanării economice și după ce Coco Wassilko a fost preamărit ca binefăcător al neamului românesc,

prefecturile au devenit așa de rezolute în executarea dorințelor — lui: Coco și Stocki! A știut Wassilko ce face când s'a amestecat și el în afacerea „sanării“!

Vorbind de politică, ni s'ar face cu drept cuvânt un reproș, dacă nu am vorbi și de încercarea unor „Aparariști“ de-a aduce la extrem desastrul Centralei, cu scopul de-a nimici pe autorii lui*. Această încercare a fost o greșală condamnabilă, care suntem bucuroși că nu a avut urmări pentru băncile populare; ea va avea însă urmări în dauna partidului apararist. Cea mai bună procedură ar fi fost, de-a pune toate puterile în serviciul sanării. Atunci Aparariștii ar fi putut zice, chiar cu oarecare emfază: Noi am îndreptat aceea ce voi ați stricat, deci afară din joc! Ar fi fost gestul pe care l-a avut d. Blându când, într'o ședință a Centralei și a deputaților a depărtat pe d. Lupu dela presidiu ca pe un nevrednic. Judecați și bătuți de faptele lor proprii, democrații greu ar fi cutezat să mai vorbească în public de sine, așa însă, ei au prins curaj și au început a masca vina lor, arătând cu degetul pe aparariști ca pe cei răi și vinovați**), iar ei se arată pe sine ca mântuitori.

Publicarea unui șir de nume ce ar constitui din nou „partidul țărănesc“, ne pare numai o tactică, care a pus la încercare opinia publică. Partidul, așa cum s'a anunțat în notița respectivă din „Foaia Poporului“ a existat și înainte vreme. „Împărțășirea“ aceea a avut de scop, să arate, că democrații tot mai au încă obraz să se arete în fața lumii în această țară a Bucovinei, „unde cinstea în politică a încetat să mai fie, și unde noțiunile de proprietate, mai ales în administrarea bunurilor publice, sunt de tot confuze“. (Wahrheit, anul V Nr. 129, pg. 1).

Ce ar trebui deci să se facă? Ar trebui ca toate elementele ne-compromise să se unească, să se constituie ca reprezentanță națională, condusă numai de interesul obștesc și să se rostască competent și hotărât, cari mâni sunt vrednice să conducă destinul poporului român din Bucovina. Dar unde este conducătorul? Acel unic om în jurul căruia să se grupeze armata națională, acel om, care pe lângă calitățile de organizator, pe lângă calitățile morale să prezinte și aceea independentă materială necesară unui șef de partid cinstit și care pe lângă jertfa muncii sale desinteresate să poată aduce și jertfele materiale pentru cari poporul nostru încă nu e pregătit, jertfele materiale pentru un jurnal bun și — chiar pentru redactorii lui? Unde e un Iancu Flondor, care a putut, a vrut și a și făcut lucruri de aceste în repețite rânduri!

*) Le zicem așa pentrucă dacă și tot directoriul Centralei a consimțit a da garanția pentru creditul afacerilor de lemn, gospodăria rea cu acest credit e a democrațiilor.

**) Cu constatările aceste, nu voim să ne declarăm partizani aparariști ci le facem ca oameni independenți ce ne urmăm calea afară de interesele partidelor.

„Freie Lehrerzeitung“ contra d-lui insp. Simionovici.

În trei numere consecutive, în articole prime, „Freie Lehrerzeitung“ se ocupă de persoana d-lui inspector școlar Simionovici, în modul propriu acestei foi de pe timpul când era mijloc de insulte și năpăstuiți grosolane ale unui învățător, care azi e „deputat în camera provincială“ și, în urma desmințirii d-lui Blându, că nu a fost pus cu știrea lui între cei ce formează noul „partid țărănesc“, cel dintâiu, după alfabet, dintre notabilii „democrați“.

Cauza atacurilor acestora e, că dl Simionovici nu a acceptat lista „democrată“ la propunerea pentru posturile de inspectori școlari districtuali, susținându-și lista proprie, care ar fi „apararistă“.

Deci, resentimentul scriitorului dela „Fr. L.-Z.“ nu e dictat de interesele școlii, ci de interese de partid, sau personale (poate că acei scriitor e un candidat de inspector!). Înțeleg să se facă critică unui om al cărui activitate ține de domeniul intereselor publice, și dl Simionovici, ca orice om, nu e infalibil, însă a duce o discuție pe temă din ce în ce tot mai personală, din interese unilaterale, este un lucru care trece de marginile ingerenței unui organ al „Landeslehrerverein“-ului, și este un lucru care ar trebui să afluă contradicție și la învățătorii români, dela cari presupune, că vor admite, ba vor primi cu satisfacție o terfeală grobiană, urmată până la absurditate, a șefului lor. De ce Nemții nu fac gălăgie în jurul propunerilor inspectorului lor, cari încă au aflat opoziție! Numai la noi, furia democrată se resfață cu atâta insolență, combătând în mod pătimăș pe inspectorul român.

Nu voi să întru în amănuntele acelei discuții, însă un lucru l-aș releva: compararea activității dlui Simionovici cu cea a inspectorului rutean, dl Omelian Popowicz, pe care harnicul nostru democrat îl laudă din toată inima. Popowicz „a inundat târgul cărților cu manuale“, pecând dl Simionovici, zice strașnicul democrat, nu a reușit să scoată nici un abecedar! Las' că dl Simionovici are un manual pentru clasele superioare ale gimnaziilor („Cartea de citire“), încă de pe timpul când era profesor! Dar trebuie să nu uităm că inspectorul rutean nu se ocupă decât cu școlile populare, pecând dl Simionovici pelângă școlile populare și gimnaziile române și pedagogiul, are să mai îngrijească și de referatul gimnaziilor rutene, o sarcină care e a inspectorului rutean, care însă, nefiind academic, a fost ușurat de ea. Unde deci rămâne timp unui om cu atâta ocupație să facă toate câte cere un democrat.

obraznic? Apoi, dacă e vorba de lauda dlui Popowicz, să-i mai zicem amărâtului dela „Fr. L.-Z.“ ceea ce d-sa de bună samă o știe bine: mai tiran și autoritar ca Popowicz față de învățătorii săi nu se poate să fie un șef. Bun e la dânsul numai acela, care se supune orbiș și urmează politica dictată de el. Ce ar fi la noi dacă d. Simionovici ar lua o poziție politică hotărâtă pe care ar vra să o impună învățătorilor români? „Fr. L.-Z.“ ar dori aceasta de bună samă, dacă dl Simionovici s'ar declara „democrat“ intransigent.

Am scris aceste șire, nu anume pentru a apăra pe dl Simionovici, căci batjocurile din „Fr. L.-Z.“, cu cât mai mult se repetă, cu atât mai puțină valoare au, dar am voit să protestez contra modului grosolan cu care se trage la noi în noroiu, în fața străinilor, numai din motive personale sau de partid o persoană care nu merită să fie tratată așa, și pentrucă o astfel de polemică înjosește pe Români în genere și în special starea în numele căreia se zice că e scrisă

Un profesor.

O lege nouă pentru însoțiri.

(Urmare.)

Nicolae Iancu. Cluj / Central University Library Cluj

Conform § 5 al noului proiect de lege, despre care am vorbit în numărul trecut, statutele unei însoțiri nou înființate trebuie iscălite de cel puțin 7 membri.

Deosebite drepturi acoardă legea cea nouă pentru cazuri anumite tribunalului de comerț și ministeriului de finanțe:

§ 119 spune, că tribunalul are să decidă la propunerea procuraturii de finanțe disolvarea unei însoțiri, care în statutele ei nu cuprinde dispozițiile din §-ul 5 al acestei legi sau dacă în statute se află dispozițiuni contrare legii, ear § 120 al proiectului îi dă tribunalului dreptul de a disolva o însoțire și în următoarele cazuri:

1. Dacă neregularitățile la o însoțire nu se delătorează nici după mai multe admonieri, pedepse în bani sau după suspendarea membrilor din direcțiune prin tribunal și dacă neregularitățile aduc în pericol pe membri însoțirii sau periclitează interesele creditorilor.

2. Dacă numărul membrilor unei însoțiri în decurs de 6 luni a rămas mai mic decât 7.

3. Dacă însoțirea și-a sistat cu totul activitatea.

Ministeriul de finanțe are conform § 154 al proiectului de lege dreptul de a cere dela ori și care Comitet de țară și dela ori și care Centrală, care execută dreptul de reviziune asupra însoțirilor, copie despre protocoalele de reviziune precum și ori ce alte deslușiri, de cari are lipsă. El are dreptul a dispune, de câte-ori află de necesar, revizuirea unei Centrale sau a ori și cărei alte însoțiri, are dreptul a delega un reprezentant la revizuire. În caz că este în pericol vre-o Centrală sau altă însoțire ministeriul de finanțe are dreptul a face prin un Comisar al său revizuire și dacă se constată la această revizuire că membrii din direcțiune sau din consiliul de control au adus însoțirea sau Centrala în pericol și au comis mari ilegalități, atunci ministeriul poate dispune desdricarea din funcție a acestor membri sau a întregii direcțiuni și a consiliului de control. Tribunalul, la care este înregistrată însoțirea respectivă va avea să decidă în decurs de 3 zile în cazuri de acestea.

Fiecare însoțire este mai departe obligată a avea un consiliu de control, care să controleze regulat gestiunea însoțirii.

Din motive vajnice proiectul dispune în § 88, că declarațiile de intrare ale membrilor sunt de a se păstra la tribunalul de comerț, la care este înregistrată însoțirea.

Cu privire la însoțirile de consum (prăvălii) proiectul permite vânzarea articolelor de consum numai la membri. Excepțiuni se pot face numai când este pericol, că se strică marfa.

Însoțirile de consum au dreptul a-și începe activitatea numai dacă ele au un număr de membri corespunzători. În comune și orașe mai mici, care au locuitori mai puțini de 20.000, o însoțire de consum trebuie să aibă cel puțin 50 membri, în orașe și comune mai mari cu peste 20.000 locuitori, cel puțin 200 membri.

Acestea ar fi unele din cele mai însemnate schimbări, ce le aflăm în proiectul nou al legii pentru însoțiri. Totodată cu acest proiect s'a prezentat parlamentului din Viena și un proiect pentru înființarea unei bănci centrale în Viena, care bancă va avea de scop principal alimentarea tuturor Centralelor economice din țările Austriei cu creditele necesare. La înființare statul va contribui cu un capital deocamdată de 6 milioane coroane.

Despre acest proiect cu altă ocaziune.

Știri mărunte.

Abonaților și cetitorilor noștri li dorim serbători fericite !

O donațiune care nu trebuie să se uite. Rețras de lumea gălăgioasă s'a stins din viață înainte de trei luni un bărbat dintr'o veche familie de boeri moldoveni, familie, care la timpul său a dat bisericii din Bucovina un episcop. Boerul Constantin cav. de Baloșescul, care și-a dat sufletul în mâinile Domnului la moșia sa Comărești-Bețcov era un bărbat, care se bucura de toată stima la cei ce-l cunoșteau și juca un rol însemnat în cercul intelectualilor bucovineni și, cu toate aceste, dacă nu se vorbea mult de răposatul e de atribuit faptului, că acesta se feria de orice reclamă și evita orice prilej de a fi scos în relief. Îi plăcea mult să facă bine nevăzut de nimeni pentru a nu fi lăudat, o însușire într'adevăr rară și cu atât mai frumoasă și mai deamnă de un boer de viță veche încât astăzi mulți parveniți fac bine numai pentru a-și face renume prin faptele lor. Cu o smerenie de căutat în zilele noastre jertfa răposatul boer sume mari din averea sa pentru zidirea și înzestrarea lăcașurilor dumnezeiești, jertfa sume pentru institute filantropice și culturale și chiar înaintea morții sale a pus la cale să se deie pe lângă alte daruri 2000 coroane pentru școala răzeșilor din Jadova, informat fiind despre împrejurările acestora de d-nii primar cav. de Goian și Bordian și văzând că aceștia greu se străduiesc să capete o școală românească. Ținem de dătorința noastră să înregistrăm aceasta faptă nobilă, care cam târziu a venit la cunoștința noastră, și aducem prinos de mulțămită memoriei răposatului în Domnul, care era Constantin cav. de Baloșescul și care nici odată n'a uitat că e român, dovadă faptele lui vrednice de toată recunoștința. Fie-i țărina ușoară și memoria neștersă.

Un nerușinat „Ucrainț din Kimpolung“ scrie într'un număr din „Narodnei Holoș“ cu o obraznicie nemaî pomenită de politica agresivă a Volohilor, insultând pe preoți și învățători, cari deși dușmani, zice el, s'au unit întru nimicirea Rusnecilor. Ba mai mult, ticălosul se apucă și de capul preutesei Bocancea din Rușii Molda-vicei, acuzându-o, că romanisează satul. Apoi atacă flămândul acesta și pe inspectorul districtual Teleaga, numindu-l renegat, fiindcă se trage din „satul ucrainț“ Danila. La finea articolului vine însă potlogăria cea mare. Obraznicul acesta de Rus nu se sfiește a ofența în modul cel mai ticălos neamul nostru, zicând, că Românii numai de aceea „se năpustesc asupra satelor rutene“ pentru că nu au în satele lor elemente destul de inteligente, cari ar putea

să cerceze școlile lor secundare. Ca dovadă a afirmațiilor acestora ni aduce prietenul conducătorilor noștri politici, clasa a II-a a gimnasiului din Câmpulung, care are numai 45 de școlari. Bravo Ție Nastasie! Ai nimerit-o torbarule! Mai departe zice ioilicu (boic cu cilindrul de paie) acesta, adus poate de eri-alaltăeri de un vânt din Galiția până pe plaiurile Câmpulungului, că întreaga inteligență românească constă din renegați, bazându-se pe „viciurile“ și „ciucurile“, ale căror istorie o știm cu toții. La asta răspundem boicului, că dacă n'ar exista fostul Român Nicolae Wassilko, care tocmai nu demult a fost la rudele sale din România, și mulți alți Români renegați, care îs cei mai cumiști între Ruși, de Ruteni puțin s'ar vorbi în Bucovina. — „Un român de pe malurile Ceremușului.“

În chestia „uniformei“ școlare. Societatea academică „România Jună“ din Viena ni trimite următorul protest: „Jurnalele din Bucovina au adus vestea, că la liceul gr.-or. din Suceava, unii profesori cosmopoliți au hotărât să înlocuiască costumul național al elevilor români, cu o uniformă copiată după costumul național al Nemților din Stiria. Pe acești profesori vandali, cari înlătură într'un mod atât de samavolnic portul nostru național dela unicul liceu din Bucovina, a cărui majoritate de elevi și profesori o formează „Românii“, societatea acad. „România Jună“ din Viena întrunită în adunarea plenară extraordinară din 26 Decembrie 1911 îi înfeirează în fața opiniei publice românești și apelează la simțul național al elevilor și al părinților lor, ca să nu-și lepede portul lor național și să boicoteze în tot felul și cu ori ce mijloace uniforma cea străină, impusă cu de-asila. Fiind liceul gr.-or. din Suceava un liceu confesional susținut din banii fondului religios românesc „România Jună“ apelează la membrul ei onorar Î. P. S. Mitropolit Dr. Vladimir de Repta și-l roagă cu insistență ca Excelența Sa în calitate de cap al fondului religios gr.-or. român, și prin urmare și al liceului din Suceava, să întreprindă pașii necesari pentru des- aprobarea și înlăturarea acestei samavolnicii precum și pentru pedepsirea acelor vandali lipsiți de simț estetic și național“.

Festivalul liceului III de stat. Sub acest titlu face dl V. M. în „Foaia Poporului“ mai multe observări la adresa directorului și a profesorilor români cu privire la festivalul abiturienților de la liceul III de stat aranjat în prima Decembrie 1911. Ținem de datoria noastră să-i răspundem dlui V. M., că societatea „Marie Valerie“ e o societate internațională și la festivități aranjate în folosul ei nu poate fi vorba de un caracter curat românesc, așa

cum s'a făcut la concertul tinerimii aranjat în anul trecut în folosul societății „Școala Română“ din loc. Dacă directorul și corpul didactic ar fi aranjat sărbarea în sensul dlui V. M., atunci sala ar fi fost goală și societatea s'ar fi ales cu o nemică toată; pecând de fapt s'a realizat un venit de una mie coroane. Sunt multe alte prilejuri potrivite la cari Românii ar trebui să-și manifeste naționalismul lor și nu o prea fac.

„Junimea“. Societatea academică „Junimea“ și-a ales în adunarea generală următorul comitet pe anul administrativ 1911—12: Președinte: Aurel Stefanelli, stud. iur.; vice-președinte: Octavian Tarnavski, cand. iur.; secretar I: Terențiu Tripa, stud. teol.; secretar II: Gheorghe Nistor, stud. fil.; casier: Silvestru Pavel, stud. iur.; controlor: Valerian Tarnavski, cand. iur.; econom: Dimitrie Popescu, stud. iur.; ca delegați ai Clubului membrilor emerițați s'au ales: Dr. Ioan cav. de Cupărencu, profesor și Dr. Eugen Botezat, profesor.

Rectificare. În numărul trecut al gazetei noastre s'a strecurat o greșală. Pe pagina 270 rândul 19 în loc de „conform §-lui 1 al proiectului“ are să fie „conform §-lui 71 al proiectului“.

Pentru soc. Mazililor și Răzeșilor au încurs contribuții de la următoarele persoane: D-na Maria de Goian, maiestră de poștă în Banila mold., 20 cor., dl Dimitrie Popovici, notar c. r. în Zastavna 10 cor., dl Aurel Tăutul, preot în Boian 60 cor., taxa de membru fondator, dl I. Zelea-Codreanu, prof. în Huși, prin dl prof. Alecu Procopovici 31 cor. 97 bani, dl Nicolae Sandulovici, angajat în minister (Viena) 4 cor., d-na Olga Malcinski 70 cor., dl Modest Scraba, inginer, 100 cor., dl Gheorghe cav. de Flondor, mare proprietar în Jadova 20 cor., dl Dimitrie Goian, mare proprietar și căpitan în pensie, 10 cor., Gheorghe de Gurumia, mare proprietar (Maidan) 5 cor.

Tuturor persoanelor care au binevoit să contribuie precum și domnilor, cari s'au ostenit cu colectarea li se exprimă mulțăminta cea mai sinceră a comitetului.

Cu numărul acesta se încheie anul I-ii al gazetei noastre.
